

Régi és új jelenségek a fiatalok bűnelkövetésében

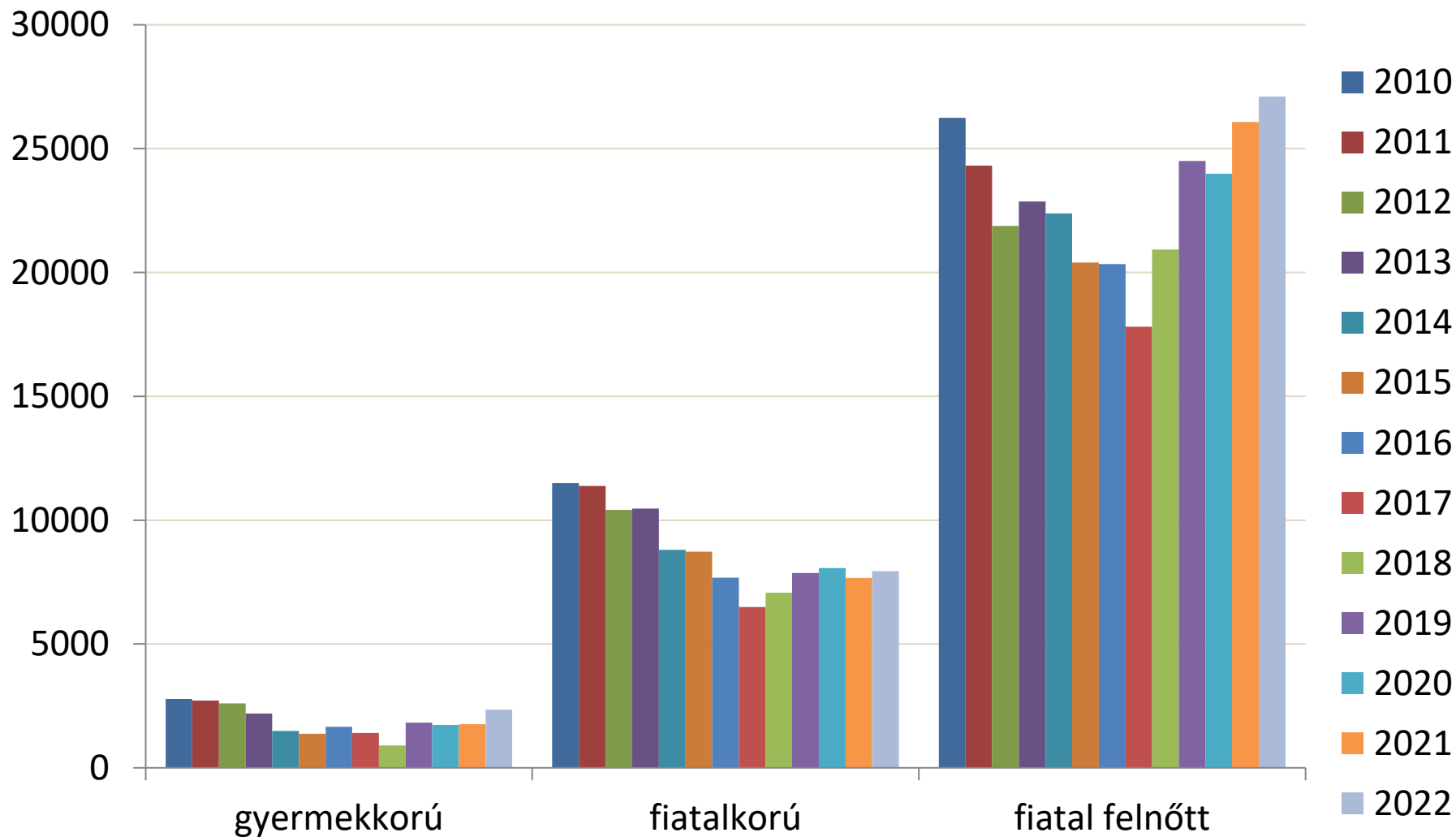
Dr. Sárik Eszter – Dr. Bolyky Orsolya
Országos Kriminológiai Intézet

2024. szeptember 19.

Miért több a fiatalok elkövetése, mint kriminalitás?

- A fiataikorúak bűnelkövetése kiváló indikátora a társadalmi problémáknak.
- A fiatalok bűnözésének minőségi jellegzetességei a társadalomban jelen lévő morális és emocionális kríziseket felnagyítva mutatja meg.
- Egy **anómiás társadalom** hátrányos helyzetű fiataljai ugyanis céltévesztettek, sok esetben céltalanok, hiszen a társadalmi közfelfogás sem határoz meg egyértelmű erkölcsi értékeket; az anyagi értékek pedig számukra elérhetetlenek, csakúgy, mint a legitim elérési útként „felrajzolt” karrierlehetőségek.

A gyermekkorú, a fiatalok és a fiatal felnőtt bűnelkövetők számának alakulása

<http://ujegyenloseg.hu/kepregeny-a-szocializaciorol-es-a-kivaltsagokrol/>

Richard được sinh ra trong gia đình giàu có.

Còn Paula thì ngược lại.

Új jelenségek...

Amire számítottunk...

- A bűncselekmények vegyes előfordulására az offline és az online térben
- A nemi szerepek megváltozására
- A pandémia erőteljesebb befolyására a bűnözésben
- A szexualitás megváltozásának következményeire

És, amire nem (vagy csak kevéssé)

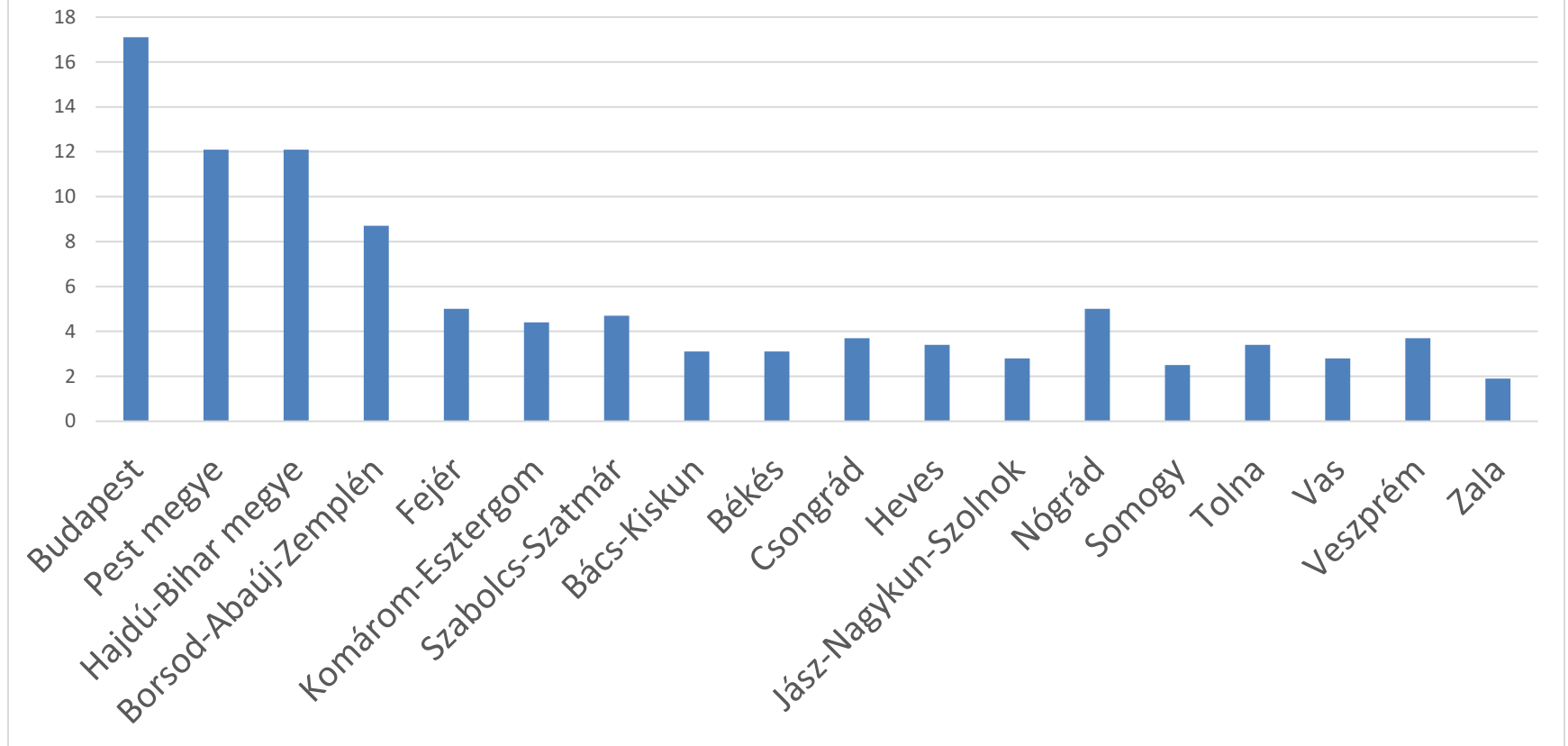
- A szexuális bűncselekmény ilyen mértékű elszaporodottságára
- A gyermekotthonokban uralkodó állapotokra...

Vizsgálat, 2022.

- A minta összeállításánál a fiatalok bűnözésének **területi eloszlása** és az egyes megyékben **a lakosság életszínvonalára jellemző mutatók** összefüggéseiből indultunk ki. A bűnügyi statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a szegényebb régiókban a fiatalok bűnelkövetők aránya magasabb; az életszínvonalra történő következtetés alapját pedig az egy főre jutó GDP képezte.
- Mindezekre tekintettel, Magyarország megyéit elsődlegesen az egy főre jutó GDP alapján, másodlagosan a 0-18 éves lakosságszámhoz viszonyított fiatalok elkövetők száma alapján **négy kategóriába** soroltuk.

A mintába tartozó ügyek megyék szerint

Az elkövetők megyei megoszlása

A vizsgálatban szereplő bűncselekmények

Bűncselekmény neve	Az elkövetők száma a vizsgált ügyekben
Szexuális erőszak	43
Rablás	37
Könnyű testi sértés	36
Súlyos testi sértés	31
Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak	27
Gyermekpornográfia	27
Zaklatás	24
Egyéb	20

A vizsgálatban szereplő bűncselekmények

Bűncselekmény neve	Az elkövetők száma a vizsgált ügyekben
Kifosztás	19
Becsületsértés	18
Emberölés	14
Szeméremszétség	10
Zsarolás	7
Személyi szabadság megsértése	6
Életveszélyt okozó testi sértés	2
Összesen	321

A nemi megoszlás

Emberölés

- A fiatakorúakat és fiatal felnőtteket vizsgáló kutatásban összesen 165 bűnelkövetőt vizsgáltunk. Ebből:

162 férfi: 92,1%

13 nő: **7,9%**

ENYÜBS, Jelen vizsgálat

- ENYÜBS: a nők aránya
2019: 18,8%
2020: 17,6%
2021: 18,9%
- Jelen vizsgálat:
erőszakos
bűnelkövetők: **19,3%**

A bűncselekmények elkövetésének motívumai nemek szerint

Motívumok	Fiú	Lány
Erőfitogtatás, kötekedés	24,6	49,2
Nyereségvágy	17,2	11,5
Szexuális kielégülés	16,8	3,3
Bosszú	10,4	14,8
A sértett megalázása	5,6	3,3
Féltékenység	2,6	1,6
Régóta húzódó konfliktus	2,2	1,6
Félelem	0,5	-
Egyéb és hiányzó adat	20,1	14,7

Családi háttér vizsgálata

Emberölés

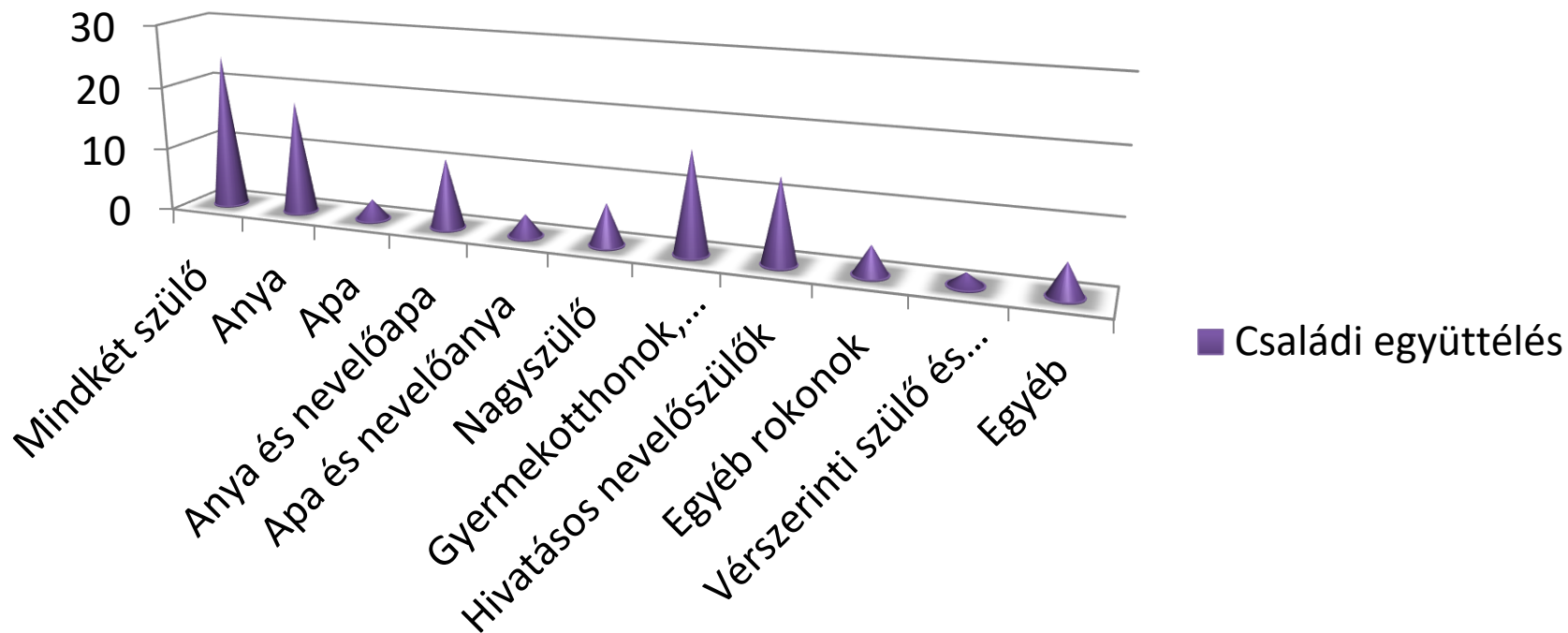
- **Szerkezet** – gyakran változik teljes (két szülő) család (22%)
egyik szülő neveli – ez a jellemző a többségnél
intézeti nevelés (5%)
- **Kriminalitás** (60%-nál nem derült ki)
ahol kiderült (68 eset): 39,7% -
bűnöző van a családban
- **Szülők iskolai végzettsége**
alacsony
- **Szülők munkapiaci pozíciója**
gyenge
- **Zsúfolt háztartás:** közel 40 %-nál 4
főnél többen élnek együtt (sokszor
8-9 fő)

Jelen vizsgálat

- **Szerkezet** - gyakran változik teljes (két szülő) család (24,3%)
Egyik szülő neveli: 17,8% - az
anya; 3,1% csak az apa
Intézeti nevelés: **15,9%**
**Az apával 32,2%-ban egyáltalán
nincsen kapcsolat!**
Szülők iskolai végzettsége
alacsony – anyák 32%-ának
max. általános iskola
A szülők munkaerőpiaci pozíciója
gyenge
A családokat az állandó költözés
jellemzi

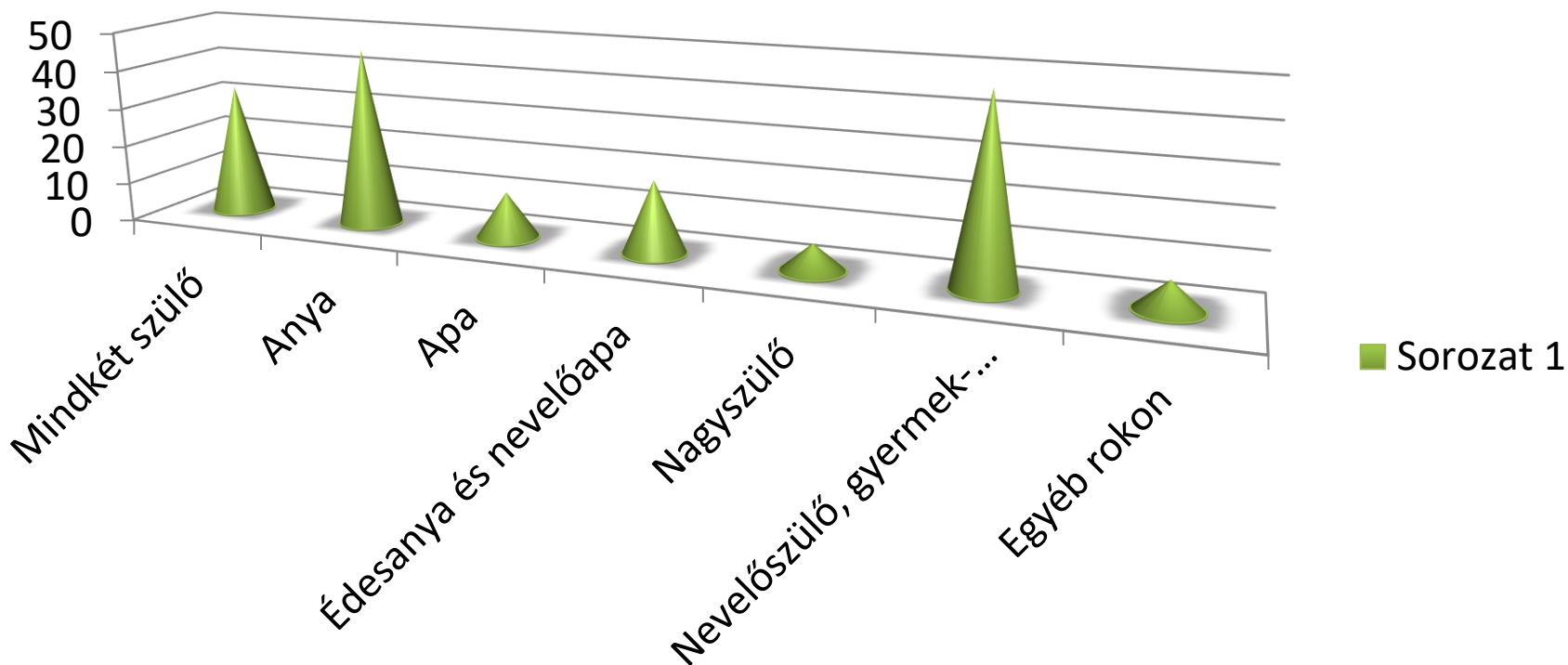
Kivel élt a terhelt a bűncselekmény időpontjában?

Családi együttélés

Kivel élt élete során a terhelt?

Családi együttélés

A legnagyobb töréspontok

A családban

- **Addikció a családban:**

Édesapa alkoholizmusa: 24%

Édesanya:

depressziója: 10,9%,

alkoholizmusa: 7,5%,

gyógyszerfüggőség: 6,2%

- **Áldozattá válás a családban:**

Lelki: 42,4%

Fizikai: 21,2%

Szexuális: 2,8%

Gyermekvédelmi intézkedések

- Alapellátás, védelembe vétel: 37,1%-ban nem volt együttműködés
- Leggyakrabban iskolai hiányzások
- Magatartási és környezeti problémák miatt
- Kiemelés a családból

Gyermekotthonok, lakásotthonok

Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak

- A nevelők sérelmére
- Egyszemélyes elkövetés – látszólag, a bűnsegédi magatartást sem állapítják meg a bíróságok
- Videóra veszik, online megosztások
- Többszöri cselekmény után történik feljelentés

Szexuális bűncselekmények

- Egymás sérelmére
- A másik megalázása a jellemző
- Hatalomfitogtatás
- Látszólag egyszemélyes elkövetés – de bűnsegédi magatartás jellemző
- Ugyanazon sértett sérelmére többen – egymást követő napokon

**Az erőszakos bűncselekményeket
elkövető fiatalok mentális
jellemzői a kutatásaink tükrében**

Iskolai eredmények

Emberölést elkövető fiatalok (2013)

- Iskolai konfliktusok diákokkal, tanárokkal
- Magatartásbeli problémák
- Tanulási nehézségek – **37,7% bukott**
- Iskolakerülés – **csupán 19,5% járt rendszeresen iskolába**
- Szülői kontroll és az iskolával való együttműködés hiánya, bagatellizálás

Erőszakos fiatalok (2022)

- 43 % volt tanulói státuszban általános iskolában (**57 % bukott**),
- 32 % középiskolás (főként szakiskolás)
- 10 % dolgozott
- 14 % nem tanult és nem dolgozott
- 64 % rossz tanuló (53 % már 11 éves kora előtt is)
- gyakori **iskolaváltás** (költözés, gyenge eredmények, kezelhetetlenség)
- **speciális iskola**, HÍD program, magántanuló
- Iskolai hiányzás: a szülők 29,3%-a tudott róla és próbált ellene küzdeni, sikertelenül; 20 % tudott róla, de nem érdekelte;

A családtagoknál megjelenő, mentális állapotot érintő problémák

Emberölést elkövető fiatalok családja

- **50 % - valamilyen probléma előfordult**
- 32,1% - alkoholizmus (főként az apa, de előfordul, hogy mindkét szülő)
- 9,9% - az alkoholizmus öngyilkossággal vagy kísérletével, illetve depresszióval párosul
- Anya új partnere (nevelőapa) - nincs probléma
- Gyógyszerfüggőség, 2 esetben schizofrenia, játékfüggőség
- Anyáknál gyakori az ideggyengeség, „idegesség” – súlyosságát nem ismerjük

Erőszakos bűncselekményt elkövető fiatalok családja

- 57 %-nak** valamilyik **szülője, rokona mentális problémával** küzdött (főként alkohol)
- 37 %-uknál volt **kriminalitás** a családban
 - Apák 24%-a, anyák 7,5%-a alkoholista
 - Anyák közül 8 fő kísérelt meg öngyilkosságot
 - személyiségzavar a szülőknél: 3-4 %

Az elkövetők mentális állapotának jellemzői

Emberölést elkövető fiatalok (2013)

Magatartászavar: 21,5 %
Tanulási zavar: 41,7 %
Halmozottan problémás: 11,8 %
Pszichiátriai betegség: 44%
Túlzott alkoholfogyasztás: 7,4%
Kábítószer-fogyasztás: 25,9 %
Öngyilkossági kísérlet: 21,5 %

20%-nál nem volt mentális/viselkedési probléma!

Erőszakos bűncselekményt elkövető fiatalok (2022)

Magatartászavar: 57,6 %
Tanulási zavar: 36,8 %
Indulat/agressziókezelés: 53,3 %
Értelmi fogyatékoság: 10,9 %
Hiperkinetikus zavar: 12,5 %
Figyelemzavar: 10,6 %

25%-nál nem volt mentális/viselkedési probléma!

57 %-nál a bűncselekményt megelőzően diagnosztizáltak mentális problémát.

40 % gyógyszeres kezelés alatt állt

Szerfogyasztás

Emberölést elkövető fiatalok (2013)

Alkoholfogyasztás

Nem iszik – 31%

Alkalmi ivó – 33,3%

Nagyivó, alkoholfüggő – 14,5%

- ittas állapotban követte el: 43,3%

Kábítószer-fogyasztás:

Aki már életében fogyasztott: 25,9 %

- kábítószer hatása alatt követte el: 16,4 %

Erőszakos fiatalok (2022)

- dohányzás - 63 %
- alkoholizálás (31 % alkalmi italozó)
- kábítószer-fogyasztás - 4%

lényegében nem jellemző a rendszeres szerfogyasztás;

A Covid korlátozások hatása a fiatalok bűnelkövetésére

Előfeltételezésünk: a személyes szociális kapcsolatok hiánya, a bezártság, a kevés mozgási és szórakozási lehetőség hatással volt a tinédzserek bűnelkövetésére.

Eredmény:

- a korlátozások idején agresszív, erőszakos fiatalok a pandémiát megelőzően is azok voltak;
- a gyermekotthonokban élők szökései ugyanúgy folytatódtak;
- szembefordulás a pandémiés szabályokkal is (pl. maszkviselés)
- feszültebbé válik a viszony a nevelőkkel – nevelőkre óriási teher
- a rossz körülmények között élők nem vettek részt az inline oktatásban – megszűnt az iskolai kontroll

	Fiatalkorú és fiatal felnőtt emberölést elkövetők (2013)	Emberölések általában (2017)	Erőszakos fiatalok (2022)
Mentális betegségben szenvedők aránya összesen	31,5 %	64,8 %	75 %
elmebetegség	0	7,5 %	0
gyengeelméjűség	10,9 %	4 %	14,6 %
szellemi hanyatlás	0,6 % (1 fő)	5,6 %	0
tudatzavar	0	1,6 % (2 fő)	0
személyiségzavar	20 %	44,8 %	3,7 %

	Fiatalkorú és fiatal felnőtt emberölést elkövetők (2013)	Emberölések általában (2017)	Erőszakos fiatalok (2022)
Beszámítási képesség korlátozott vagy hiányzik	8,5%	13,5%	4,6 %
Hiányzik a beszámítási képesség	0	7%	0,3 % (1 fő)
Enyhe fokban korlátozott	5,5%	2%	2,5 %
Közepes fokban korlátozott	2%	3%	1,2 %
Súlyos fokban korlátozott	1%	0	0,3 % (1 fő)

Az iü. elmeorvos szakértői vélemény figyelembe vétele a büntetőeljárásban

- A beszámítási képességre vonatkozó szakértői véleményt kizárólag elmeorvos szakértő adhat (különleges szakértelem)
- Azt a bíró nem bírálhatja felül;

DE:

kirendelés

mikor és ki?

„nem tetszik” a
vélemény

újabb szakértő

Kérdések:

- Szükséges-e, hogy bizonyos bűncselekményeknél vagy bizonyos korosztálynál kötelező legyen az iü. elmeorvos szakértői vizsgálat az elkövetőnél?
- Fiatalkorúak „hátránya” - a beszámítási képesség korlátozottságának megállapítása
- Belátási képesség kötelező vizsgálatának kiterjesztése a 14-18 éves fk. elkövetőkre is?

Mindenki jónak és ártatlannak születik...

Országos Kriminológiai Intézet

1122 Bp., Maros u. 6/a.

sarik.eszter76@gmail.com, bolyky@okri.hu